

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Aşağıda ifade edilen sorularımın Kalkınma Bakanı Sayın Lütfi Elvan tarafından yazılı olarak cevaplandırılmasını arz ederim.

Saygılarımla.

Faik ÖZTRAK
Tekirdağ Milletvekili

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) 12 Aralık 2016 tarihinde gerçekleştirdiği revizyonla ulusal hesaplar sistemimizde ve bu sistemde üretilen temel ekonomik büyüklüklerde önemli değişikliklere gitmiştir. TÜİK, Birleşmiş Milletler İstatistik Ofisi tarafından hazırlanan 2008 Ulusal Hesaplar Sistemi (SNA-2008) ve Avrupa Birliği İstatistik Ofisi tarafından hazırlanan 2010 Avrupa Hesaplar Sistemine (ESA-2010) uyum sağlamak amacıyla bu revizyonu gerçekleştirdiğini kamuoyuna açıklamıştır.

TÜİK' in yaptığı revizyonun odak noktası Gayrisafi Yurtiçi Hasıladır. Bu kapsamda TÜİK:

- 2012 yılını referans olarak Arz-Kullanım, Girdi-Çıktı Tablolarını,
- 2009 yılını referans olarak Üretim, Harcama ve Gelir Yöntemiyle Gayrisafi Yurtiçi Hasıla (GSYH) Tablolarını ve bunlarla bağlantılı diğer tabloları kamuoyu ile paylaşmıştır.

TÜİK yaptığı revizyonla GSYH' nın baz yılını 1998'den 2009'a çekmiştir. Yeni milli gelir serilerinde baz yılı olarak belirlenen 2009, gerek iç gerekse dış ekonomik koşulların olağanüstü olduğu bir yıldır. 2009'da küresel ekonomi ikinci dünya savaşından sonra ilk kez daralmış, küresel ticaret dibe vurmuş, küresel finansal sistem derinden sarsılmıştır. Türkiye ekonomisi de 2009'da yeni milli gelir serisine göre yüzde 4,1, eski seriye göre ise yüzde 4,8 daralmıştır. Dolayısıyla yeni milli gelir serilerinde seçilen baz yılının istikrarlı bir yıl olmadığı açıktır. Kaldı ki Türkiye ekonomisinde üretilen mal ve hizmetlerin ayrıntılı bir şekilde sunumunu sağlayan ve GSYH hesaplamasında en önemli araç olan Arz-Kullanım ve Girdi-

Çıktı tablolarının baz yılı 2012 olarak alınmışken, GSYH' da baz yılının 2009 olarak belirlenmesinin nedeni anlaşılmamıştır.

Diğer yandan cari fiyatlarla GSYH düzeyi yıllık ve üç aylık olarak kamuoyuna açıklanırken; 2009 fiyatlarıyla GSYH düzeyi kamuoyuna açıklanmamıştır. Bunun yerine zincirleme bağlantı yöntemiyle hacim endeksleri kamuoyu ile paylaşılmıştır. Bu durum özellikle üretim ve harcama kalemlerinin GSYH büyümesine yaptığı katkıların hesaplanmasını imkânsız hale getirmiştir. Yine bu kapsamda hem üretim hem de harcama yöntemiyle hesaplanan GSYH ve bunu oluşturan alt kalemlere ait zımni fiyat deflatörlerinin hesaplanamaz hale gelmesiyle ekonomide göreceli fiyat hareketlerinin analizi de imkânsız hale gelmiştir.

Milli gelir revizyonlarında ölçüm teknik ve imkanının gelişmesi, ekonomide kapsanan alanın genişlemesi gibi nedenlerle milli gelirin geriye doğru seviyesinin artması olağan karşılanabilir. Bununla beraber yıllar itibariyle ekonominin büyüme hızında büyük farklılıklar olması ve bu farkların hep aynı yönde gerçekleşmesi revizyonlarda çok karşılaşılan bir durum değildir ve sistemik hataya işaret edebilir.

TÜİK, 2008 yılında yaptığı revizyonda milli geliri, 1998-2006 arasında, ortalama yüzde 31,7 daha yüksek hesaplamıştır. Bununla beraber aynı dönemde milli gelirin ortalama artış hızı eski ve revize seriye göre sırasıyla yüzde 3,74 ve yüzde 4,09 olarak gerçekleşmiştir. Kısacası 2008'de yapılan revizyon milli gelirin seviyesini olağanüstü artırmasına karşın, milli gelirin artış hızındaki fark nispeten sınırlı kalmıştır. Yine AB'nin ESA-95'den ESA-2010'a geçişi esnasında yaptığı revizyonda hem AB-28 ülkelerinde hem de Avro bölgesinde milli gelirin seviyesi 1997-2013 dönemi için ortalama yüzde 3,4 artmıştır. Buna karşın AB ülkelerinde 1997-2013 arasında GSYH' nın yıllar itibariyle artış hızındaki değişim +/- 0,1 puan düzeyinde kalmıştır. Bir diğer ifadeyle ESA-2010'a geçiş Avrupa'da milli gelirin seviyesini artırmış ancak ekonominin büyüme hızında anlamlı bir farka neden olmamıştır.¹

Oysa TÜİK tarafından yapılan son revizyonda hem milli gelirin seviyesinde hem de ekonominin büyüme hızında, özellikle 2011'den sonra, çok ciddi farklılıkların olduğu dikkati çekmektedir (Bakınız Tablo.1 ve Tablo.2). Seviyedeki farklılık bir dereceye kadar anlaşılabilir, bu farkın özellikle 2011'den sonra neden açıldığı anlaşılabilir değildir.

¹ <http://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/5181746/2-17102014-BP-EN.PDF/1137702e-9583-46d7-8937-4c5441cd7c85>

Yine bu çerçevede anlaşılamayan bir diğer husus eski ve yeni serilere göre ekonominin büyüme hızında görülen ciddi farklardır. Bu farkın da özellikle 2011'den sonra belirginleştiği dikkati çekmektedir. Örneğin, 2013 yılında ekonominin büyüme hızı yeni seriye göre yüzde 8,5 olarak hesaplanırken, aynı yıl için ekonominin büyüme hızı eski seride yüzde 4,2'dir. Aradaki fark olağanüstüdür. Bunlar anlaşılabilir değildir ve izaha muhtaçtır.

Tablo.1: Eski ve Yeni Seride GSYH (Cari Fiyatlarla)			
Yıllar	Cari GSYH (Milyar TL)		Yüzde Fark
	Eski (1998 Bazlı) GSYH	Yeni (2009 Bazlı) GSYH	
1998	70.2	71.9	2.4
1999	104.6	107.2	2.5
2000	166.7	170.7	2.4
2001	240.2	245.4	2.2
2002	350.5	359.4	2.5
2003	454.8	468.0	2.9
2004	559.0	577.0	3.2
2005	648.9	673.7	3.8
2006	758.4	789.2	4.1
2007	843.2	880.5	4.4
2008	950.5	994.8	4.7
2009	952.6	999.2	4.9
2010	1,098.8	1,160.0	5.6
2011	1,297.7	1,394.5	7.5
2012	1,416.8	1,569.7	10.8
2013	1,567.3	1,807.5	15.3
2014	1,748.2	2,037.1	16.5
2015	1,952.6	2,323.2	19.0
1998-2015 Ortalama	843.4	923.8	9.5

Tablo.2: Eski ve Yeni GSYH'da Artış Hızı (%)			
	Yeni Seride Büyüme Hızı	Eski Seride Büyüme Hızı	Fark (Puan)
1998	...	...	...
1999	-4.7	-3.4	-1.3
2000	9.0	6.8	2.2
2001	-5.3	-5.7	0.4
2002	8.7	6.2	2.5
2003	5.7	5.3	0.5
2004	10.2	9.4	0.9
2005	9.6	8.4	1.2
2006	7.9	6.9	1.0
2007	5.0	4.7	0.3
2008	1.4	0.7	0.8
2009	-4.1	-4.8	0.7
2010	8.5	9.2	-0.7
2011	11.1	8.8	2.3
2012	4.8	2.1	2.7
2013	8.5	4.2	4.3
2014	5.2	3.0	2.1
2015	6.1	4.0	2.1
1998-2015 Geometrik Ortalama	5.0	3.8	1.3

TÜİK, yaptığı yazılı açıklamada 1998 bazlı GSYH serisi ile 2009 bazlı seri arasında 2012 yılında yüzde 10,79'luk seviye farkı olduğunu belirtmektedir. Bu farkın sadece 0,72 puanı SNA-2008 ve ESA-2010 sistemine geçişten kaynaklanmakta, 7,97 puanı ise ölçüm

sorunlarından kaynaklandığını ifade etmiştir. Bu bir anlamda TÜİK' in olağanüstü ölçüm hataları yaptığığının kabulü anlamına gelmektedir.

TÜİK'in yaptığı revizyonda dikkat çeken bir başka önemli husus ise yeni seride gayrisafi sabit sermaye oluşumunun (yatırımların) milli gelir içindeki payının olağanüstü artmasıdır. Daha önceden tüketim veya cari harcama olarak sınıflanan bazı kalemlerin (AR-GE, savunma harcamaları) yatırım harcaması olarak tasnif edilmeye başlanması bu artışın bir kısmını açıklamakla beraber yeni seride yatırımların payındaki artış yine de çok yüksektir. Ayrıca yeni milli gelir serilerinde söz konusu yatırımlar kamu-özel ayrımında sunulmamaktadır. Bu nedenle yatırımlardaki artışın hangi kesimden geldiği net olarak anlaşılamamaktadır. Bu aynı zamanda pek çok ekonomik analizin yapılmasını da sıkıntıya sokacak bir gelişmedir. Kaldı ki yatırımların kamu ve özel ayrımında sunulmaması Kalkınma Bakanlığı tarafından hazırlanan kamu kesimi genel dengesi ve ekonominin genel dengesi tablolarının plan ve programlarda nasıl hazırlanacağı konusunda da soru işaretleri doğurmaktadır.

Tablo.3: Gayrisafi Sabit Sermaye Oluşumunun GSYH İçindeki Payı (%)				
	Yeni Seri		Eski Seri	Fark
1998	23.5		22.9	0.6
1999	19.9		18.9	1.0
2000	22.3		20.4	1.9
2001	18.1		15.9	2.1
2002	19.6		16.7	2.9
2003	20.8		17.0	3.8
2004	25.4		20.3	5.1
2005	26.7		21.0	5.6
2006	28.7		22.3	6.4
2007	28.1		21.4	6.7
2008	26.8		19.9	7.0
2009	22.4		16.9	5.5
2010	24.9		18.9	6.0
2011	28.1		21.8	6.2
2012	27.3		20.3	7.1
2013	28.5		20.3	8.2
2014	28.9		20.1	8.8
2015	29.7		20.4	9.3

Yeni GSYH' da tüm bu teknik sıkıntı ve belirsizliklerin yanı sıra revizyonun zamanlaması da oldukça sorunludur. Halihazırda TBMM'de 2017 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanun Tasarısı görüşülürken bu revizyon yapılmıştır. Bütçe Kanunu, Bütçeye dayanak teşkil eden Orta Vadeli Program ile Orta Vadeli Mali Plan'da GSYH' ya oranla sunulan tüm hedef ve tahminler daha mürekkebi kurumadan, bu revizyonla beraber, geçersiz hale gelmiştir. Bu, en hafifinden, TBMM'nin bütçe yapma hakkına iktidarın saygı duymamasıdır. Buna yol

açmamak için ana revizyon en azından gelecek yılın ilk üç ayına ötelenmeli, 2017 bitene kadar da yeni ve eski milli gelir serileri beraberce yayımlanmalıydı. İktidar bu yolu tercih etmemiştir. TÜİK milli gelir serilerinde bundan önceki revizyonu 8 Mart 2008 tarihinde yani 2008'in ilk üç ayında gerçekleştirmiştir. Kaldı ki TÜİK 12 Aralık 2016 tarihinde yaptığı revizyonda mevsim ve takvim etkisinden arınmış milli gelir serilerini açıklayamamıştır. Mevsim ve takvim etkisinden arınmış serilerin bir sonraki haber bültenine bırakıldığı yapılan açıklamadan anlaşılmaktadır. Bu da revizyonun aceleye getirildiği konusunda kuşkuları artırmaktadır.

Bu çerçevede,

- 1- Yeni milli gelir serilerine temel teşkil eden arz-kullanım ve girdi-çıktı tabloları 2012 yılı referans alınarak hazırlanmasına rağmen, yeni milli serisinin baz yılı neden 2009 olarak belirlenmiştir?
- 2- Kriz yılı olmayan bir dönem, örneğin 2012, neden baz yılı olarak alınmamıştır?
- 3- Farklı baz yıllarına göre alternatif çözümler alınmış ve bu çözümler arasından 2009 yılı seçilmiş midir? Seçildiyse bu seçimi kim yapmıştır?
- 4- Yeni milli gelirden cari GSYH düzey olarak verilirken, sabit fiyatlarla GSYH neden düzey olarak verilmemiştir?
- 5- Üretim ve harcama kalemlerinin büyümeye katkısının hesaplanabilmesi için sabit fiyatlarla GSYH' yı düzey olarak kullanıcılara sunmayı düşünüyor musunuz?
- 6- Eski ve yeni milli gelir serilerinde ekonominin büyüme hızında özellikle 2011'den sonra ortaya çıkan ciddi farklılıkların sebebi nedir?
- 7- Yeni milli gelir serisinde yatırımlar neden kamu-özel ayrımında verilmemiştir?
- 8- İlerleyen aylarda yatırımları kamu özel ayrımında kullanıcıya sunmayı düşünüyor musunuz?
- 9- Yeni milli gelir serilerinde, GSYH'ya oran olarak, yatırımlardaki artışın ne kadarlık kısmı tüketim ve cari harcama kalemlerinin yatırım harcaması olarak gösterilmesinden kaynaklanmaktadır?
- 10- Milli gelir revizyonunu yapmak için 2017'nin ilk çeyreği neden beklenmemiştir?
- 11- 2017 Bütçe Kanunu ve ona dayanak teşkil eden resmi dokümanlardaki hedef ve tahminlerin takibine imkân tanımak için yeni seriyle beraber eski seriyi de 2017 boyunca yayımlamayı düşünüyor musunuz?